

NEM ÖNKORMÁNYZATOKNAK VALÓ VIDÉK? – HELYI ÖNKORMÁNYZATOK A COVID-19 PANDÉMIA IDŐSZAKÁBAN MRTT XX. VÁNDORGYŰLÉS 12. SZEKCIÓ

Balázs István

egyetemi tanár, DE ÁJK Közigazgatási Jogi
Tanszék és tudományos főmunkatárs, TK JTI

Hoffman István

egyetemi tanár, ELTE ÁJK Közigazgatási Jogi
Tanszék és tudományos főmunkatárs, TK JTI

COVID-19-világjárvány és a helyi önkormányzati rendszer

BEVEZETÉS

A világjárvány közigazgatási jogra gyakorolt hatásai – érintett területek

Önkormányzatiság korona(vírus) idején

FŐBB TÉMAKÖRÖK

Az előadás főbb témakörei

Jogi keretek

- Felkészültünk?
- Szabályozási kérdések

A világjárvány kihívásai

- Nagyvárosi környezet
- Vidéki önkormányzatok

Centralizáció és koncentráció

- Válság idején...
- COVID-19 kihívásai
- Önkormányzatok, mint a közigazgatás „szemetesvödrei”

Alternatív megoldások (?)

- Fakultatív feladatellátás
- A kormányzati közpolitikák alternatívái (?)

Felkészültünk?

JOGI KERETEK

Felkészültünk?

- Nem igazán
- Különleges jogrend és veszélyhelyzet (Alaptörvény – hatályos – 53. cikke) → ipari és természeti katasztrófákra modellezve
 - Korábbi időszakok veszélyhelyzetei
 - Járvány: csak a Kat. tv.-ben
 - Eredetileg: kormányrendeletek csak 15 napra (Alaptörvény 9. módosítása és 2021. évi XCIII. törvény → 30 nap, meghosszabbíthatóság)
 - IX. módosítás: szélesebb körű, tartósabb különleges jogrendi szabályalkotás
- Eütv.: egészségügyi válsághelyzet → ellátásszervezési kérdésekre összpontosított
- Alaptörvény X. módosítása: „háborús veszélyhelyzet”

Kihívások és válaszok

- Első hullám után: „kvázi különleges jogrendek” → járványügyi szükséghelyzet
- 2021. évi XCIII. törvény (hatályos: 2022. november 1-jétől): egységesülő szabályok
- Helyi önkormányzatok: centralizált struktúra és annak kezelése

Járvány és városi kihívások

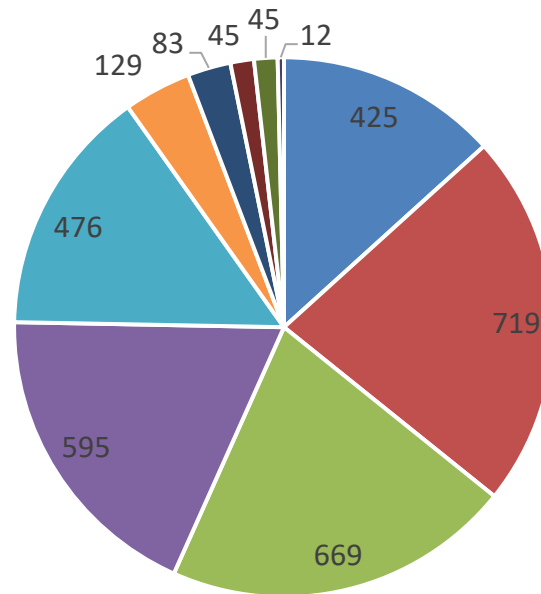
NAGYVÁROSI PROBLÉMA (?)

ELTE ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

Töredezett önkormányzati rendszer

Települési önkormányzatok (a fővárosi kerületeket is külön számítva) népessége 2021-ben

■ 0-199 fő ■ 200-499 fő ■ 500-999 fő ■ 1000-1999 fő ■ 2000-4999 fő
■ 5000-9999 fő ■ 10000-19999 fő ■ 20000-49999 fő ■ 50000-99999 fő ■ 100000 fő felett

A járvány, mint nagyvárosi probléma?

- Városi térségek:
 - Magas népsűrűség
 - Erőteljesebb társadalmi-gazdasági aktivitás

Kontaktusok nagyobb száma

- DE: fejlettebb humán közszolgáltatási rendszer
- Erőteljes anyagi jelenlét

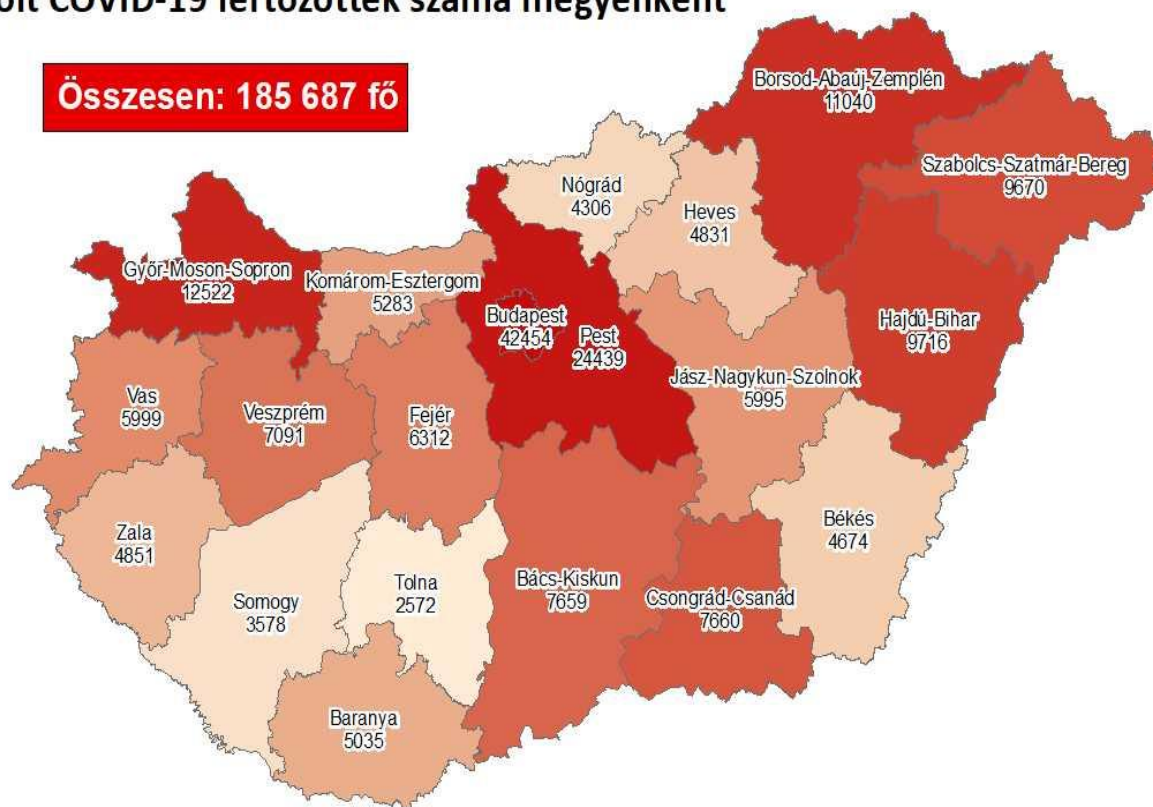

Fertőzöttek száma a második hullám elején (2020. nov. 24.)

Source:

<https://koronavirus.gov.hu/terkepek/fertozottek>

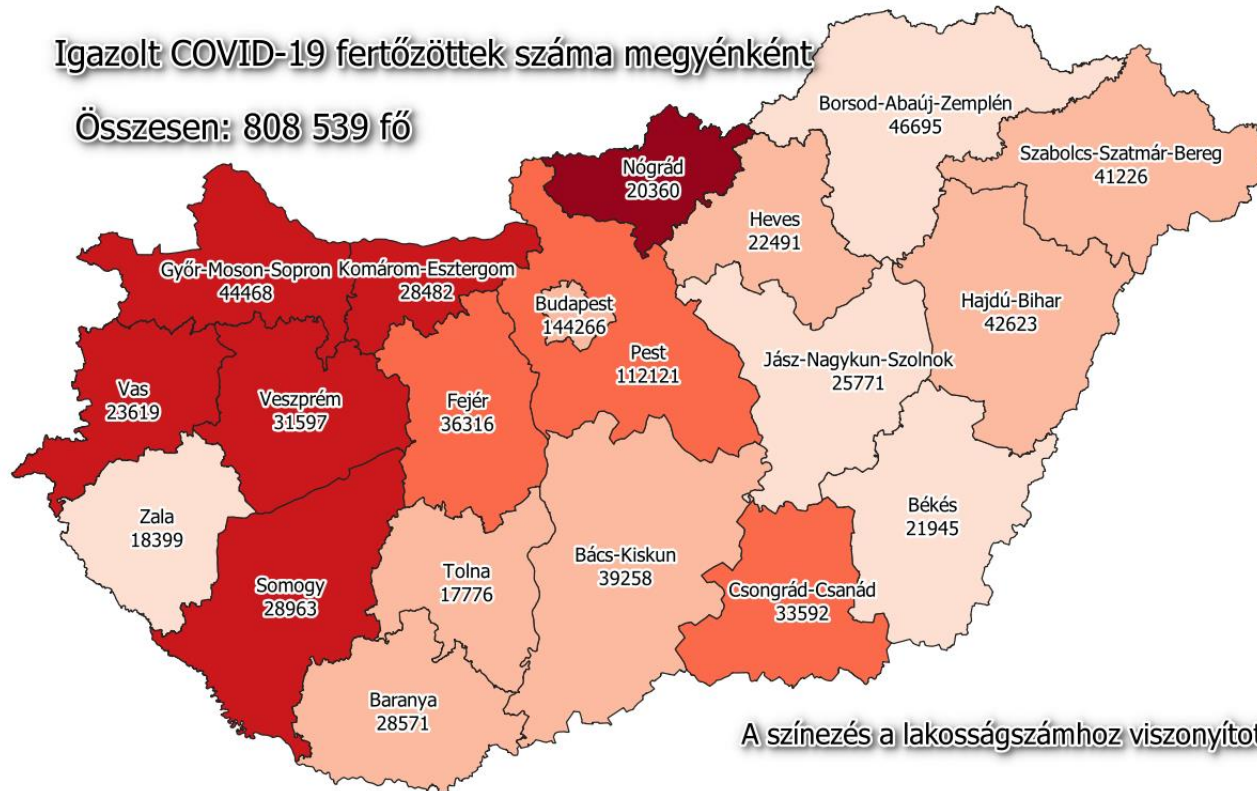
Igazolt COVID-19 fertőzöttek száma megyénként

Átalakuló kép – fertőzöttek száma a harmadik hullám után

Igazolt COVID-19 fertőzöttek száma megyénként

Összesen: 808 539 fő

A színezés a lakosságszámhoz viszonyított esetszám szerint változik.

Önkormányzati térszerkezet kihívásai

- Városok és környékük
- „Államosítás” és az önkormányzatok
- Igazgatási megosztottság
- Megoldási lehetőségek
 - centralizáció
 - erőteljesebb önkormányzati együttműködés

Alternatív megoldások a nagyvárosokban

- Elsősorban: (nagy)városi önkormányzatoknál → jelentősebb erőforrások
- Kiegészítő megoldás vagy alternatíva (?)
 - Nagyvárosi mintázatok (bevezetés mintái)
 - Bevételek centralizációinak hatásai
- Tipikus „korona” intézkedések (fakultatív feladatok):
 - Jóléti ellátások (sajátos segélyek)
 - Helyi vállalkozások sajátos támogatásai
 - Egyszerűsített hozzáférés a közszolgáltatásokhoz (pl. szociális ellátások)
 - Korlátozottan közegészségügyi szolgáltatások: tesztelés, ingyen maszk, stb.

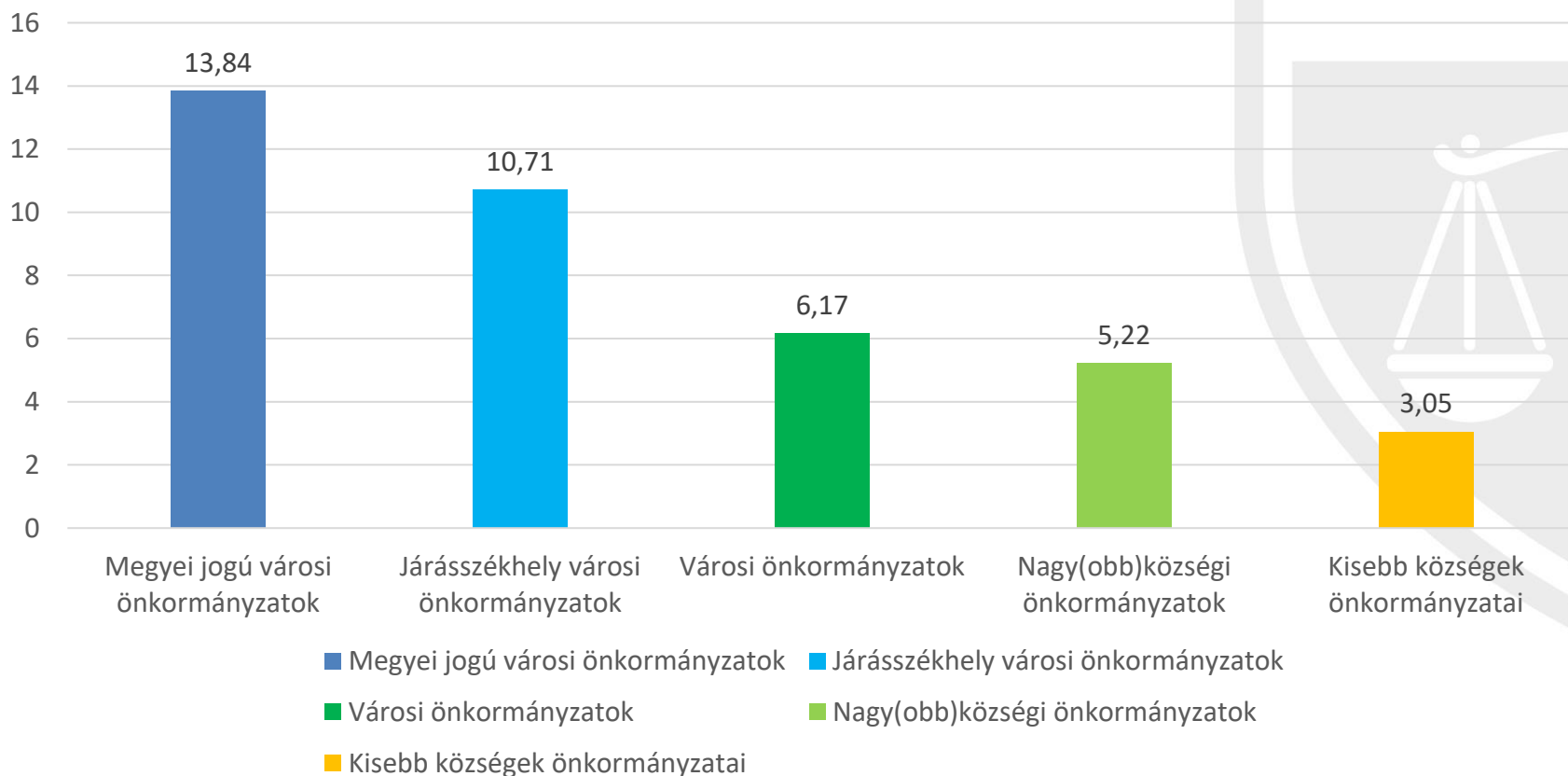
Szabályozási tapasztalatok a községekben

- Kiegészítő megoldások a kisebb településeken
 - Községi fakultatív feladatellátás jellemzői: helyi közösség szervezése (kivételek: turisztikai desztinációk, ahol nagyobb anyagi erő)
- Kisebb városok: átmeneti megoldások:
 - Saját erőforrások megléte
 - Közösségszervezés
- Tipikus „korona” fakultatív feladatok a községekben:
 - Jóléti ellátások (nagyvárosokkal ellentétben nem elsősorban segélyek, hanem sajátos személyes jellegű szolgáltatások – vizsgált önkormányzatok több, mint harmadánál)
 - Helyi vállalkozások sajátos támogatásai → főleg: turisztikai desztinációs célpontok
 - Kifejezett fejlesztési, innovációs célok: községi szinten alig, csak a helyi szolgáltatásoknál

Szabályozási munka intenzitása (empirikus kutatás az 1. hullám időszakában – TK JTI)

1. veszélyhelyzet idején alkotott rendeletek száma (átlag)

„Polgármesteri diktatúra”, hatékony döntéshozatal vagy valami más?

SZERVEZETI KÉRDÉSEK

Veszélyhelyzeti szervezeti eltérések

Önkormányzati szervezeti rendszer

„Általános helyzet” (Mötv.)

Veszélyhelyzet [2022. nov. 1-jétől a 2021: CXIII. tv. – Véd.bizt.tv. – 80. § (5) bek.]

Polgármester

Képviselő-
testület

Polgármester gyakorolja a képviselő-testületi feladat-és hatásköröket,
kivétel: önkormányzati intézmény átszervezése, megszüntetése, ellátási, szolgáltatási körzetei (Hvt. 66. § (2) : Ø)
Átruházott hatáskörök problémaköre

Kihívások

- Rendeletalkotás
 - Önkormányzati rendelet, amelyet a polgármester ad ki
 - Hatálya, módosítása
- Átruházott önkormányzati hatáskörök gyakorlása
 - ‚Útmutató‘
 - 15/2021. (I. 22.) Korm. R.
- Eltérő polgármesteri stratégiák (2021. nyaráig, amikortól „visszavonták” a veszélyhelyzeti döntéshozatali szabályt → kérdések ld. a köv. dián)
 - Települési „diktátor”
 - Partner
 - ülésезés nélküli kooperáció
 - (politikai) felelősség megosztása

Egy jogi kihívás

- Visszatérés a képviselő-testületi ülésre: 2021. évi CXIII. tv. (és Kat. Tv.): veszélyhelyzet idején nincs ülés
-
- A Kat.tv. Alapján kiadott veszélyhelyzeti kormányrendelet felülírja ezt a szabályt és megengedi a testületi és bizottsági ülésezést

Az önkormányzatiságot érő kihívások

CENTRALIZÁCIÓ ÉS KONCENTRÁCIÓ 2020-22-BEN

ELTE ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

Centralizáció és koncentráció a válság idején

- Centralizáció, mint a válságok idején megjelenő tendencia
- Magyarország: amúgy is erőteljes centralizáció 2010 után
- COVID-19 hatásai:
 - Centralizált rendszerek reakcióképessége és annak kihívásai
 - Döntéshozatali koncentráció (ld. Előző diákon)

Centralizáció és koncentráció a magyar önkormányzati rendszerben

Centralizáció:

Helyi és átengedett **adók**

Parkolási díjak

Különleges gazdasági övezet, mint sajátos koncentráció (és annak kihívásai – a 8/2021. (III. 2.) AB határozat alkotmányos követelménye és azon túl...

Önkormányzatok, mint a közigazgatás „szemetesvödrei”

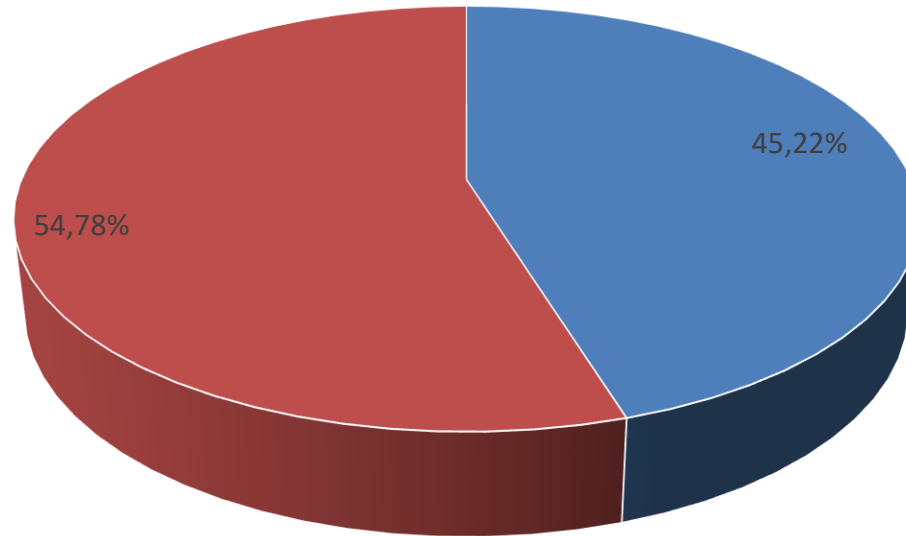
Szigorúbb tömegközlekedési, nyitvatartási, kijárási korlátozási szabályok

2. hullám elején: maszkviselés közterületi viselésének szabályai (10 000 főnél népesebb településeken)

Adóztatás centralizációja – nagyvárosi probléma (?) (1)

Önkormányzati kiadások 2019-ben

- 100 000 főnél népesebb önkormányzatok (ide értve a fővárosi kerületeket is)
- Minden más magyar helyi önkormányzat
-

Quo vadis ... ?

ZÁRÓ GONDOLATOK

Trendekbe illeszkedve vagy ,unortodox’ megoldások?

- Európai főbb trendek:
 - Egészségügyi válsághelyzet kezelése és a gazdasági újraindítása
 - Nagyvárosi önkormányzatok fontos szereplők
- Magyarország:
 - Centralizáció (egy amúgy is centralizált rendszerben)
 - Igazgatás koncentrációja
 - „Szemetesvödör” szemlélet
 - Bevételek központosítása

